

en annan talare ej funnit tydligt, så skulle jag för min del anse, att detta uttalande är tydligt nog, om man gör sig mödan att förstå detsamma. Ty äfven ett förstärkt utskotts beslut i bevillningsfrågor är fyra stånds samstämmiga beslut.

182 KRIGSTEATERN.

Morgonbladet n:o 15, 18. I 1878

Det är lång tid sedan denna rubrik varit i bladet synlig. Men då krigshändelserna nu föregå på en ny teater, torde läsaren icke anse öfverflödigt att här finna en öfversigt af desamma i förening med en hänvisning till kartan.

Vi börja med fältet för *ryska arméns operationer i Bulgarien*.

Stora Balkan, som från Svarta hafvet ända till Schipkapasset ungefär har en svag sydvestlig riktning, vänder sig vesterom detsamma mera åt söder, fortgår kringom det mordberyktade Tatarbasardschik och utbreder sig sydligare till ett vidsträckt bergsland, om hvilket man har en så osäker kännedom, att Handtke i sin specialkarta underlåtit att uppdraga någon teckning af detsamma. Man finner endast vissa strömmars lopp och några få orter med förbindande vägar utsatta, samt vissa höjdpunkter betecknade med 5 å 6 000 fot och deröfver. På linjen mellan Sofia och Filippopel sänker sig dock bergssträckningen till ungefär 2 000 fot och derunder. Vattnen rinna i denna sänkning från meridianen 40° 30' på ena sidan åt vester, på den andra åt öster, mottagande tillflöden från både söder och norr.

Från anförda trakt vesterom Schipka utskujter nemligen i rakt vestlig riktning den gren af Balkan, som kallas af turkarne Chodscha, af Bulgarerna Stara Planina, det senare namnet bekant från Serbiska kriget. Det är naturligtvis i denna bergsträcka de många passen äro belägna, hvilka nu af ryska armén forcerats. Då pass och vägar sammanhänga med floddalarna, som från bergets norra sluttning leda till Donau, uppräknas floderna här i ordning från öster. Osma, vid hvilken Trojan Lovtscha och Bulgareni, utfaller nära vesterom Nikopoli; nära härtill utfaller Vidfloden, invid hvilken Teteven och Plevna; så Isker, vid hvars östra gren, Malaja Isker, Etropol, och vid en biflod till densamma Orkanie. Med den vestra grenen, Bolschaja-Isker, inträffar det förunderliga, att den upprinner i stora Balkan, flyter nordligt nära österom Sofia och derefter i en djup kjusa genomflyter Stara-Planina, för att efter en böjning mot nordost förenad med östra grenen gå till Donau parallell med Vid. Ännu må påpekas ett par mindre floder, som utfalla vid Rahova, emedan längs den östligare floddalen en chausséväg leder upp till Vratza, nära Stora Isker. Chaussévägar gå äfven, såsom känt, öfver Bulgareni (från Rustschuk), Plevna, Orkanie till Sofia, samt från Plevna till Lovtscha, den senare alltså sydostligt från Vid till Osma, den förra sydvestligt från Vid till Isker.

Efter denna orientering borde bergspassens ungefärliga läge kunna påfinnas äfven på mindre kartor. Anmärkas bör dock, att t. ex. på Handtkes mycket begagnade »Generalkarte» namnet Kodscha-balkhan oriktigt är sammanställt med »Roher» = Stora-Balkhan, hvaremot Stara-Planina på den kallas Etropol-Balkhan; samt vidare att teckningen är felaktig, emedan väl den senare, men icke den förra bergssträckan fortlöper med en sammanhängande bergskam.

10

20

30

40

50

Må vi, för att åtfölja den historiska gången, genomgå bergspassen i omvänd ordning mot den för floderna.

Vratza omgifves af en väl befolkad och bördig trakt. Åt söder gå endast mindre vägar, en genom Ljutakovo, sedan öfver bergskammen ned till Sofia. Den synes dock varit begagnad endast för kavalleriekognosceringar. Från den går en väggren åt sydost till Orkanie. Det var på denna kavalleriet råkade i bakhåll, förlorade 4 kanoner med manskap och en half sqvadron dragoner, som troligen alla af turkarne slagades. Det skedde samma dag som Gurko anföll Pravec. Hela landet mellan linjen Lovtscha–Vratza och bergskammen är en bergstrakt, delvis så okänd, att delar af flodernas lopp på kartan äro endast punkterade. Förunderligt är, att Stora-Iskers ränna, åt vester från Vratza–Ljutakovo vägen, icke åtföljes af någon väg, ehuru dalbotten icke borde ligga högre än 15 à 16 hundra fot. Detta synes antyda, att rännan är så trång, och dess bräddar så stupande, att väg är omöjlig.

Sofiavägen går från Plevna bron 300 f. genom Dolnydubniak, Telisch, Radomirtsi, Jablonitsa öfver Lilla Isker till Oikovitsa, allt i sydvästlig riktning, stigande på sista tredjedelen till 1 200 f. Här gör den en rät vinkel åt vester, men genast en dylik åt söder och mötes långsät denna linje af kanon- och gevärselden från Pravec. Ännu en rät vinkel åt vester, och vägen sänker sig ned i Orkaniedäliden 1 160 f. Redan norrom Iskerbron afviker en mindre väg åt öster, följer sedan lilla Iskers dal i sydlig riktning till Etropol 1 700 f., litet sydligare än Orkanie. Vid Vratchesch 3 verst från Orkanie gör Sofiavägen åter en rät vinkel, nu emot sydost, och sist en böjning åt söder till bergets kam 3 230 f. Detta är nu Orkanie- eller Babakonakpasset med 18 verst i längd, stigande 2 000 fot. Arabkonak är troligen en bergshöjd vid kammen. Från Etropol åter fortsätter vägen uppför Iskers floddal, men nu åt sydost, till kammen 4 600 f., och nedstiger brant till Slatitsa. En mindre ridväg för från Etropol åt sydvest till Orkaniepassets mynning. General Dandeville sökte med en del af sin styrka framtränga på denna väg, och det torde väl vara på den öfver 5 000 f., som manskap frös ihjäl. Gurkos öfvergång är otydlig. Kartan visar en ridväg från Vratchesch till Tchurjak söderom kammen 18 verst vesterom Arabkonak. Men rapporten säger, att general Veljaminov gick från sagda ort till Oumurgatch, 6 verst vesterom Tchurjak, icke synlig på kartan. Deremot säges Gurko gått från Orkanie. Vratsa–Ljutakovovägen torde icke varit Veljaminovs, ty den mynnar 10 verst från Tchurjak och leder icke direkt till Scheljava, dit hans första order dirigerade honom, ehuru han senare drogs till Tchurjak. Hela denna del af bergen kallas Etropolbalkan och passen med gemensamt namn Etropolpassen.

En tvärväg förbinder Lovtscha med Sofiavägen norrom Isker bron, just der äfven Etropolvägen börjar. Der först sagde väg går öfver Vidfloden, utgår från den uppför floddalen i sydlig, sedan nordostlig riktning vägen till Teteven, 1 230 f. Ännu nära kammen, 12 verst härifrån, tecknas endast 1 800 f. Men stigningen blir nu så svår och gångstigen så vådlig, att passet torde ansetts omöjligt att öfvergå vintertid.

Från Lovtscha uppför Osma floddal till Trojan, 1 400 f. går ännu chaussé. Härifrån till kammen 5 000 f.(?) vanlig dålig bergväg. Isynnerhet nedstigningen anses för svår. Här stod general Kartzov med en del af sin division (?), medan den öfriga delen befann sig hos general Dandeville vid Etropol. Äfven han kringgick turkarnes förskansning i passet österom densamma, kom ned vid Karnari 1 800 fot, slog och

skingrade en turkisk bataljon, ryckte härifrån åter uppför passet mot Tckeköi och föll turkarne i ryggen.

Öfversigt af operationerna söderom bergen följer nästa gång.

183 KRIGSTEATERN.

Morgonbladet n:o 16, 19.I 1878

Vid utträdet ur Orkaniepasset har man genast vesterom vägen byn 10
Gornikomarzy, och österom densamma en Tscherkessby, bebådande
hvad som komma skall. Ty medan i Bulgarien tscherkesserna äro
utplanterade i landets östra del och bortåt Dobrudscha, har man här i
Rumeliens vestra del anlagt deras röfvarnästen i mängd, troligen
derföre att befolkningen här är öfvervägande Bulgarisk och dertill
företrädesvis civiliserad, arbetsam och välmående. Vägen går till Sofia
i sydvestlig riktning. Till densamma måste nu Gurko nedstiga från
Tchurjak, förbi de i rapporterna omnämnda byarne Jeleschniza, Selja-
va, Stolnik, samt derefter tåga åt öster upp mot passet. Här möter den 20
lilla staden Taschkose, hvilken turkarne hade befäst, och bakom
hvilken vägen delar sig, nordligt till passet och rakt fram till Slatitsa.
Stridens gång har i telegram blifvit temligen noggrant beskrifven, och
äfven Ryska Invaliden har icke haft just någonting att tillägga. Äfven
här blef befästningen kringgången och tagen i ryggen. På natten
utrymde turkarne Arabkonak och Schandorny, hvilken senare plats
icke heller återfinnes på kartan. De i passet instängda trupperna stego
nu ned och gingo äfven in på Slatitsavägen till Dolnikomarzy.

En episod har för oss finnar ett särskildt intresse. General Velja-
minov ryckte från Stolnik åt vester, för att skydda härens rygg mot
Sofia. Han anfölls ganska riktigt samma dag vid Bugrovo och tillba- 30
kaslog fienden på ett lysande sätt. Telegrammet säger, att två batal-
joner gardesskarpskyttar deltog i striden vid Taschkose, samt att
bland Veljaminovs trupper fanns 3:e bataljon, d. v. s. *den Finska*.
Striden stod den 31 december. Löjtnant Müller telegraferade samma
dag från Orkanie, att han aflemnade sändningen till bataljonen. Till
hvem och hvilka aflemnades den? Hvar fanns bataljonen den dagen?
Hade den halfnaken, med söndriga benkläder och skoplagg följt med
Veljaminov genom snön öfver bergen. Ingen synes anse sig skyldig
härom upplysa.¹

Gurko gick härefter med hufvudstyrkan mot Sofia. Ur passet hade 40
bland andra framtagat hela tredje gardesinfanteridivision, hvilken hade
stått kvar vid Plevna ända till Osmans kapitulation den 10 december.
Den stötte nu på vägen till Slatitsa vid Mirhova på turkarnes arrier-
garde, hvilka voro stadda i reträtt åt söder på två mindre vägar, som
härifrån föra dels direkt till Tatarbasardschik, dels till stora vägen
mellan Sofia och sagde stad.

Emellertid hade general Dandeville på Etropolvägen närmat sig
Slatitsa 2 200 f. Redan ett par veckor tidigare hade hans förtrupper
sökt öfverraska turkarne. Men försöket lyckades icke, och emedan de
då ännu befunno sig ensamme söderom bergen, nödgades de draga sig 50
tillbaka. Dock torde de bibehållit sig söderom passet. Nu hotades

¹ Officiella bladet synes icke kunna skilja mellan gardesjägarene och skarpskyttarne, utan låter skarpskyttebrigaden senare på samma dag strida vid Sofia och 4 å 5 mil derifrån. På hvilketdera stället finska bataljon befann sig – angår ingen.